

Комунальний заклад вищої освіти
«Хортицька національна навчально-реабілітаційна академія»
Запорізької обласної ради
Факультет реабілітаційної педагогіки та соціальної роботи
Кафедра спеціальної освіти та психології

МАГІСТЕРСЬКА РОБОТА

Корекція самооцінки дітей старшого шкільного віку з порушенням мовлення
засобами психологічного тренінгу

Виконала студентка групи СОМ-2(1)
спеціальності 016 Спеціальна освіта
Бондар Поліна Марківна
Керівник: Дергач М. А.
Рецензент: Яланська С. П.
Нормоконтроль _____ Микита ПАНОВ

Запоріжжя
2022 р.

РЕФЕРАТ

Магістерська робота: 57 сторінок, 3 таблиці, 2 рисунка, 60 джерел, 2 додатки.

Об'єкт дослідження – самооцінка у дітей старшого шкільного віку з порушеннями мовлення.

Мета дослідження – за результатами аналізу наукових джерел та даними емпіричного дослідження скласти і апробувати програму розвитку самооцінки дітей старшого шкільного віку із порушеннями мовлення та розробити методичні рекомендації корекційним педагогам щодо організації психологічного тренінгу, спрямованого на корекцію самооцінки дітей старшого шкільного віку із порушеннями мовлення.

Методи дослідження: теоретичні, емпіричні, математико-статистичні.

Самооцінка є важливим регулятором поведінки людини. Характер і особливості самооцінки можуть створювати сприятливі або несприятливі умови для самореалізації особистості, забезпечувати її продуктивність, успішність, в кінцевому підсумку, сприятиме соціальній адаптації.

Найбільш важливою і актуальною на сьогодні є проблема самооцінки дітей старшого шкільного віку з порушеннями мовлення, яка привертає все більшу увагу фахівців в області спеціальної психології.

Практичне значення отриманих результатів дослідження полягає в розробці системи роботи, спрямованої на розвиток самооцінки дітей старшого шкільного віку з порушеннями мовлення, яка передбачала б створення спеціальних умов для ефективної стимуляції розвитку та підвищення показників самооцінки.

САМООЦІНКА, ДІТИ СТАРШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ,
ПОРУШЕННЯ МОВЛЕННЯ, КОРЕКЦІЯ, ПСИХОЛОГІЧНИЙ ТРЕНІНГ.

ВСТУП

Актуальність дослідження. Серед вікових криз розвитку людини один з найбільш складних – підліткова криза. У цей час формується новий рівень самосвідомості, в процесі розвитку якого дитина старшого шкільного віку усвідомлює самого себе, свої переваги, недоліки та якості, порівнюючи з оточуючими людьми, оцінює себе, орієнтуючись на соціально прийняті критерії та еталони. Оцінювання себе здійснюється підлітком на тлі пильної уваги до інших людей. Він усвідомлює не тільки себе, але і інших у ставленні до себе. Вся ця складна система людських взаємин, в яку включений підліток, розгортається як система його особистому житті, його особистих взаємин, важливих і значущих для нього, формують його ставлення до себе, самооцінку.

Процес формування самооцінки дітей старшого шкільного віку з порушеннями мовлення в порівнянні з іншими психологічними утвореннями вивчений недостатньо. На сучасному етапі дана тема особливо затребувана, тому що федеральний державний освітній стандарт навчаються з ОВЗ вимагає підвищення якості індивідуальних особистісних характеристик, ціннісних орієнтацій, а також розвитку «життєвої компетенції». Формування життєвої компетенції зачіпає проблеми комунікації, співпраці, звичайно ж, самооцінки. Для підлітків із порушенням мовлення характерно зниження рівня розвитку мотиваційної сфери, регуляторних і рефлексивних утворень.

Будь-яка людина, замислюючись про досягнення успіху і особистісному зростанні, приходять до висновку, що важливою складовою успішності є самооцінка.

Характер і особливості самооцінки можуть створювати сприятливі або несприятливі умови для самореалізації особистості, обумовлювати орієнтацію дитини старшого шкільного віку в діяльності, забезпечувати її

продуктивність, успішність, в кінцевому підсумку, сприятиме соціальній адаптації.

Формування особистості дітей старшого шкільного віку з порушеннями мовлення тісно пов'язане з характером їх етіології, що доведено в працях таких вчених: Г. Волкова [4], Л. Гончарук [5], В. Калягін [17], Т. Овчинникова [18], О. Орлова [16], В. Селіверстов [24], О. Слинько [22], О. Усанова [29] Л. Шіпіцин [31] та ін.

Таким чином, виникнення мовленнєвого порушення різної етіології і патогенезу перешкоджає повноцінній вербальній комунікації, призводить до відставання в розвитку пізнавальної діяльності, сприяє сповільненого становленню основних структурних компонентів особистості, які впливають на формування адекватної самооцінки дитини. У свою чергу, це призводить до обмеження активності дитини в соціальній сфері, заниженої самооцінки, перешкоджає підвищенню ефективності процесу соціальної адаптації дітей з важкими порушеннями мовлення.

Саме тому, тема дослідження «Особливості розвитку самооцінки дітей старшого шкільного віку з порушеннями мовлення», на сьогоднішній день залишається актуальною.

Об'єкт дослідження – самооцінка у дітей старшого шкільного віку із порушеннями мовлення.

Предмет дослідження – розвиток самооцінки у дітей старшого шкільного віку із порушеннями мовлення.

Мета дослідження – за результатами аналізу наукових джерел та даними емпіричного дослідження скласти і апробувати програму розвитку самооцінки дітей старшого шкільного віку із порушеннями мовлення та розробити методичні рекомендації корекційним педагогам щодо організації психологічного тренінгу, спрямованого на корекцію самооцінки дітей старшого шкільного віку із порушеннями мовлення.

Завдання дослідження:

1. Проаналізувати науково-методичну літературу з проблеми розвитку самооцінки у дітей старшого шкільного віку із порушенням мовлення в системі корекційно-розвиткової роботи.

2. Провести діагностичне дослідження та охарактеризувати рівні сформованості самооцінки у дітей старшого шкільного віку з порушенням мовлення.

3. Провести корекційно-розвиткову роботу, щодо формування адекватної самооцінки у дітей старшого шкільного віку з порушеннями мовлення засобами психологічного тренінгу.

4. Розробити методичні рекомендації для корекційних педагогів щодо організації психологічного тренінгу, спрямованого на корекцію самооцінки дітей старшого шкільного віку із порушеннями мовлення.

Методи дослідження:

– теоретичні методи: вивчення та аналіз науково-методичної та психолого-педагогічної літератури з проблеми дослідження; аналіз анамнестичних даних, аналіз медичних даних;

– емпіричні методи: бесіди та консультації з батьками, спеціалістами з метою вивчення мовленнєвого анамнезу дітей, спостереження, опитування (бесіда, інтерв'ю, анкетування), тестування, метод ілюстрування, констатувальний, формувальний і контрольний експеримент;

– математико-статистичні методи: аналіз фактичного матеріалу, отриманого у процесі дослідження (реєстрація, ранжирування, шкалування, статистичні методи).

Дослідження проводилось на базі багатoproфільного ліцею № 62 Запорізької міської ради Запорізької області.

Діагностування самооцінки старшокласників з порушенням мовлення здійснювалося за допомогою методик:

– «Самооцінка особистості старшокласника» автор О. Потьомкіна;

– «Самооцінка особистості» автор Г. Казанцева.

Апробація результатів дослідження: III Міжнародна науково-практична конференція «Освітні і культурно-мистецькі практики в контексті інтеграції України у міжнародний науково-інноваційний простір», яка відбулася 12–13 травня 2022 року, м. Запоріжжя, Хортицька національна академія.

Магістерська робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. Загальний обсяг роботи 57 сторінок, із них 48 сторінок основного тексту.

ВИСНОВКИ

Результати проведеного дослідження підтвердили концептуальні положення, правомірність основних підходів і дали підстави для наступних висновків:

1. На основі теоретичного аналізу наукової літератури розкритий зміст та сутність поняття «самооцінка». Самооцінка є елементом самосвідомості, що характеризується емоційно насиченими оцінками самого себе як особи, власних здібностей, етичних якостей і вчинків, є важливий регулятор поведінки.. Розкрито фізіологічні, онтогенетичні та патофізіологічні аспекти формування самооцінки у дітей старшого шкільного віку зі тяжкими порушеннями мовлення. Для більшості дітей старшого шкільного віку зі тяжкими порушеннями мовлення характерна неадекватна (занижена) самооцінка. Доведено актуальність дослідження самооцінки дітей старшого шкільного віку із порушеннями мовлення.

2. Окреслено специфіку проведення діагностики. Визначення параметрів та рівнів сформованості самооцінки здійснювалося комплексно: інтерв'ювання педагогів; спостереження за дітьми зі тяжкими порушеннями мовлення у взаємодії з однолітками; процедура обстеження. Якісний та кількісний аналіз результатів експерименту свідчить про недостатній рівень сформованості самооцінки. Причинами є: труднощі пізнання зовнішнього світу, морально-психологічних якостей людини та власної особистості; труднощі адаптації до соціальних умов, що виявляється у труднощах встановлення взаємостосунків з навколишніми через недостатню соціальну компетентність; недостатня сформованість особистісних якостей – обмеженість самостійності, невпевненість, почуття неповноцінності, залежність від думки іншого; пасивність у навчанні; ставлення до власного порушення, що характеризується необхідністю отримання подвійного соціального підкріплення з боку інших людей у позитивній оцінці і

підтвердженні «неважливості» свого дефекту та може виявлятися у переоцінці та недооцінці власних можливостей.

3. Теоретично обґрунтовано та апробовано психологічний тренінг, як засіб формування адекватної самооцінки у дітей старшого шкільного віку із мовленнєвими порушеннями. Кінцевою метою впровадження психологічного тренінгу є подолання або послаблення тривожності та формування адекватної самооцінки та самоприйняття у дітей старшого шкільного віку із мовленнєвими порушеннями.

Підсумковий аналіз динаміки корекції самооцінки дітей старшого шкільного віку із порушеннями мовлення, відповідно до досягнутих рівнів дозволив дійти висновку про значну ефективність запропонованої тренінгової програми корекції самооцінки дітей старшого шкільного віку із порушеннями мовлення. Після закінчення навчального експерименту всі діти позбулись тривожності та навчилися пізнавати та сприймати себе в різних видах діяльності.

Як бачимо, по завершенні формувального етапу експерименту в групі випробуваних не було виявлено жодної дитини з низьким рівнем самооцінки, на констатувальному етапі таких дітей було 62,5%; на середньому рівні стало 62,5% (було – 37,5%); високого рівня досягли 37,5% (було – 0%).

4. Розроблено методичні рекомендації для корекційних педагогів щодо організації психологічного тренінгу, спрямованого на корекцію самооцінки дітей старшого шкільного віку із порушеннями мовлення.